

ÎN COLECȚIA
ANTOLOGIA
PROZEI **SCURTE**
AU MAI APĂRUT:

- Dumitru CRUDU *Muzicanții din Flutura* (2019)
Vlad IOVIȚĂ *Magdalena* (2020)
Aureliu BUSUIOC *O sumă de cuvinte și alte proze scurte* (2021)
Paul GOMA *Camera de alături* (2021)
Liviu REBREANU *Catastrofa și alte proze scurte* (2022)
Ioan GROȘAN *Caravana cinematografică și alte proze scurte* (2022)
Adriana BITTEL *Vizită în casa unui bărbat în absența soției sale* (2022)
Nicolae POPA *Vidra în apele cerului* (2024)
Nicolae VIERU *Băiatul cu un trandafir pentru mama* (2024)
Nicolae ESINENCU *Copacul care ne unește* (2025)

GRIGORE CHIPER

APRILIE SAU
POATE MARTIE

Postfață de Maria Pilchin

Ediție apărută cu contribuția financiară a Ministerului Culturii, în conformitate cu decizia Comisiei de selecție pentru editarea cărții naționale.

Responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu

Corector: Maria Cornesco

Redactor tehnic: Nina Duduciuc

Machetare computerizată: Andrei Ichim

Copertă: Romeo Șvet

ÎNȚEPRINDREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova

tel.: +373 22 739616 (anticamera)

+373 22 739983; +373 60966868 (vânzări)

e-mail: prini_stiinta@yahoo.com

www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Antologia prozei scurte” și a acestei ediții aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Chiper, Grigore.

Aprilie sau poate martie / Grigore Chiper; postfață de Maria Pilchin; copertă: Romeo Șvet.

– [Chișinău]: Știința, 2026 (Combinatul Poligrafic). – 304 p. – (Antologia prozei scurte,

ISBN 978-9975-85-169-5).

Cu contribuția financiară a Ministerului Culturii.

ISBN 978-9975-85-571-6

© Grigore Chiper, 2026

© Postfață: Maria Pilchin, 2026

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, 2026

CUPRINS

6	Oglinda noastră
27	Credeam că nu mai vii
34	Doctorul Tulp
40	Personaje dostoevskiene
51	Strada Sapienței
59	Travelling
69	Trei maxime
77	Vizitați Coney Islands
87	Liantul distrus
102	Violoncelul
106	Aprilie sau poate martie
113	Câțiva pași pe Champs-Élysées
121	Ceaiul de la ora zece
126	La încărcat bagaje
134	Corso
142	Febră
149	Plimbări prin downtown
156	Zborul condorului
180	Heino
197	Ateliere
209	Nisipul de sub picioare
222	Pescuitul
229	Piranha
240	Problema ta e ca și rezolvată
247	Un reportaj de la țară
255	O călătorie cu trenul după o pauză nu prea lungă
262	Între literatură și viață: „poetics of everyday” în proza scurtă a lui Grigore Chiper. Postfață de Maria Pilchin

**OGLINDA
NOASTRĂ**

*Bebe, tăticu îți dedică ție
această derulare.*

Visez un râu mic, fără sălcii, neobișnuit pentru mine. Râul copilăriei arăta altfel: nu prea lat, șerpuind printr-o pădure de stejari aplecați departe peste apă, în vis. Casele se află chiar pe mal. Râul e mai mult un canal. Nu e prima dată când îl visez, nici drumul pe unde mă întorc la râu, un drum îngust sau poate o cărare. Acest râu devine arhetip în multe din visurile mele. Acum las râul în urmă, undeva la vale, iar eu ajung la o șosea pe care se deplasează mașini. Mai e și o pădure alături. Mașinile nu fac zgomot. Nu se aude nimic, niciun foșnet. Răsare un chip de fată, de demult. E îmbrăcată într-un demiu împletit din fire vopsite în mai multe nuanțe de violet. E iarnă sau sfârșit de toam-

nă. Ea poartă mănuși negre, ridică periodic mâinile la nivelul sânilor. Seamănă cu o marionetă. Are o piele fină, de un roz transparent. Uneori încrețește fruntea exprimând sau mimând mirarea, iar pe frunte îi apar vălurele, așa cum se întâmplă cu oamenii ce au pielea subțire. Când revine la calm, cutele dispar fără urmă. În alt vis, șede pe bancă, afară, înaintea blocului. Același palton bătând în violet șters, aceiași ochi de pisică. Parcă mă ridic la etaj, intru în fumoa-rul ce are un geam situat vizavi de bancă. Ea întoarce capul și aruncă o privire spre geamul de unde o urmăresc. „Iată misterul”, îmi zic aproape trezit. Sau mai dorm? Mi-i cald și asta îmi dă de bănuț. Poate că am răcit deunăzi? Pun mâna pe fruntea caldă: e umedă sau poate unsuroasă. Mă scol și deconectez luminițele policrome înșirate pe brad.

– Azi e întâi ianuarie, îmi spune soția ca în acele inspira-te momente hermeneutice când te surprinzi că ceva trebuie interpretat altfel.

Nu sunt pe o undă cu dânsa. Nu-i răspund la izbucnirea ei înflăcărată. Scot dintr-o cutie nouă un săpun „Tiffany”. Calm, îmi fac toaleta de dimineață. Mai prind din urmă tre-na zilei de ieri. Aceasta îmi apare ca o încăpere cu foarte puține obiecte, ceea ce mă lasă indiferent și cu gândurile plutind aiurea. Schimb câteva vorbe cu vecinii. Sunete arti-culate, dar fără intonație. Automatisme. Ziua de ieri scapă de detalii, se transformă în ceva esențializat, devine eter.

Mergem câteva cvartale pe jos nu pentru că soția e adepta mersului pe jos. Scurtăm din itinerar. Trecem prin niște porți abia schițate din bucăți de sârmă ruginită, pe cărări scurte și întortocheate ce întretaie un teren în vecinătatea

unui viitor șantier cu numai fundația săpată. Altminteri trebuie să ocolim mult. Nu încetăm pasul, mergem spre ghinionul nostru. Iată că nu am reținut programul de lucru al laboratorului de la spital. Dar e bine. Nu am dat greș. Acu stau cu mâna întinsă pe speteaza unui scaun, fac câteva exerciții digitale, așa cum mă sfătuiește sora medicală, și tubul seringii se umple cu un lichid roșu-întunecat ce iese din vena mea umflată. La ușă, soția vrea să știe dacă sora m-a întrebat numele de familie. Îi spun că nu. Atunci ea intră în laborator și aranjează totul să nu apară confuzii nedorite din cauza numelor noastre diferite.

„Să ai grijă de rezultate”, îi spun soției.

Soția va fi internată. Îmi amintesc anecdota cu medicul care, înainte de a pleca în concediu, vine să-și ia rămas-bun de la pacienți: „Ție îți zic la revedere și ție la revedere, iar ție îți zic adio”.

„O simplă întremare”, soția îmi redă în rezumat discuția ei cu medicul. „O simplă internare”, adaug eu cu un umor pasager, derivat din bancul livresc pe care mi-l amintisem o clipă în urmă.

La spital ea s-a înțeles că va veni seara.

Mergem în oraș să cumpărăm o felie de harbuz murat. Pe drum imaginația mea nu are astâmpăr, o ia razna. Motivez internarea ei prin grupa de sânge rarisimă. Plus curiozitatea mea să aflu, în sfârșit, și Rh-ul meu. Trecem în galop pe la magazine. Raioanele „noastre” sunt închise. Troleul nu vine. După o oră și jumătate de așteptare nu reușim să dăm telefon, pentru că, ni se lămurește la ghișeu, nimeni nu ridică receptorul. Salariul îl primesc fără procentele pe care

le-am dorit ca un pensionar, ce își pune prea mare speranță în stat. Devin superstițios.

Acasă ajungem hăt după-masă. În odaie o oglindă mare înrămată ne salută obosit. Mai avem o glastră fără flori, un covor, un păretar deasupra căruia soția a prins, după gustul ei, câteva foto; o etajeră cu cărți, reviste. Durerea din mână persistă.

– Ah, tu nu ești deprins cu așa ceva, îmi spune ea iritată. Trebuia să întinzi mâna dreaptă. Vezi, pe mine nu mă doare deloc. Apoi schimbă repede macazul. Ce să mai iau cu mine la spital, tu nu-ți amintești nimic din listă?

– Voi sunteți mai tari, slobod și eu o săgeată din tolba plină.

Îeșim din casă. Nu ne grăbim. O luăm la vale, dar nu pe cărarea pustie de lângă șantier. Ea mă roagă să-i aleg un castrovete de la babele ce au sclipuit pe trotuar un fel de bazar. Îmi mărturisește că s-a nimerit foarte gustos, iar eu rămân cu impresia că am putut să-i fac un cătuș de mic cadou.

La spital, după ce epuizăm minutele de sufocare când am încurcat etajele, o întâlnim pe vecina noastră, care e internată la intervale mai mici sau mai mari, de câteva luni. E cu soțul său cu care hotărâm să facem cale întoarsă împreună.

– Principalul, îi spune soției mele vecina, e să-ți nime-rească un pat bun.

– La noi în salon toate paturile sunt din metal, îi răspunde soția.

– E bine.

Nu aș zice că îi cunoaștem pe vecinii noștri. Ea e un om retras, blând, ușor adaptabil la tot felul de calamități de care ai parte în viață. Deja și-a creat o psihologie de om internat,

adică fără pretenții și totodată pregătit pentru întorsături și mai bruște ale sortii. La mijloc poate fi diferența de experiență, chiar și de vârstă dintre noi și ei.

Îmi iau rămas-bun de la soție. Urmează o ultimă avalanșă de întrebări: „Ai să vii pe la noi? De câte ori pe zi? Pentru că, de fapt, nu pe mine ai să mă obijduiești”. Cuvintele ei sunt ca o peliculă obscură ce se interpune între bravadă și cochetărie. Ea știe să fie plină de prezent ca să lase în urmă o absență dureroasă.

Mă întorc împreună cu vecinul pe cunoscuta cărare străjuită din ambele părți de buruieni înalte și uscate. La început am impresia că nu vom avea ce discuta. Prea puțin ne cunoaștem. Dar spitalul de care ne-am despărțit de curând risipește aceste temeri. Mă întreabă de soție.

– Nici nu-mi dau seama ca lumea de ce au internat-o? Poate că așa e mai sigur. În tot cazul, are o grupă sanguină foarte rară.

– Clar, zice el. Atunci va trebui să doneze lunar sânge.

– Cam așa și este, confirm eu.

– Dar tu ce grupă ai?

– Să-ți spun drept, încă nu știu.

Îmi ascult vocea să nu par prea timid, neconvingător.

– Este exclus să aveți aceeași grupă de sânge, conchide vecinul într-un mod sentențios.

Când scăpăm de lobodă și de macaraua încremenită în mijlocul micului șantier, îmi povestește despre o nepoată de a sa care, având grupa negativă ca a soției mele, a născut de două ori copii morți. Abia a treia naștere a fost reușită, născând la șapte luni.

Ne despărțim la o răscruce. Să telefonez măcar azi părinților acasă. Să le vorbesc și lor despre Rh-ul ăsta negativ care mi-a intrat în cap? Nu, am să le spun doar atât: o cură de întărire, nimic serios.

Noaptea, visez un iaz mare. E situat lângă niște gherete de vară, înjghebate la fugă din bucăți de placaj. În apă înnoată foarte aproape de mine doi bărbați. Cu unul din ei schimb câteva vorbe. Dimineața, nu-mi amintesc ce anume. Rămân să cred că a fost doar o controversă aprigă.

A doua zi plec din nou la spital și-i duc ceea ce a uitat să-și ia cu dânsa. O pensetă de smuls sprâncenele, o cană. Din propria mea inițiativă îi duc și un cuțitaș. O conving să și-l lase. Îmi spune că de la una, la alta a aflat multe la spital, dar e mai bine acasă. „Aici orișice detaliu te sperie, capătă un aspect înfiorător. O vecină de pat, nu prea tânără, continuă soția, are un rinichi bolnav, procentul de hemoglobină e scăzut, e întreținută numai cu instalația de perfuzie, toți medicii o somează să renunțe la sarcină.” Soția îmi povestește și închide din când în când un ochi. Așa ceva nu am observat înainte la ea. A devenit mai nervoasă?

– Îl întreb pe medic, îmi spune ea, a născut cineva și în seara de revelion?

– Și ce ți-a răspuns medicul?

Ea, în loc de răspuns, se chircește.

Acasă citesc. În rest, nu auzi decât strigăte. Te conduc, de la un capăt până la altul, pe toată lungimea coridorului. Driblezi printre cutii mari de mucava, mici aragazuri montate pe scaune, printre ciupicii care ba apar, ba dispar, dând vagi informații despre stăpâni. Și ziua, și noaptea ard

câteva lămpi cu neon. Ajungi până la ieșire, te dai la colțul scării, până când trece pe lângă tine o domnișoară îmbrăcată într-un mantou gri și purtând pe cap o broboadă neagră, cu franjuri de dimensiuni medii. O clipă, foarte scurtă, încă nedespărțindu-vă de bara metalică a balustradei, stați față în față. Nu vă mișcați, nu clipiți, de parcă ați sta în cabina liftului, cu ușile deschise vraise. Cobori la fugă, îți permiți să scapi din mână ușa de la bloc, făcută dintr-un placaj subțire, o auzi producând un mic zgomot sonor. Pleci mai departe pe sub pomii ce-și scutură chiciura pe asfalt. Dar nu toată porțiunea de drum e acoperită cu asfalt. Pe o parte a drumului noroiul a încrustat, sub acțiunea gerului de noapte, urmele unor trecători. Mâzga înghețată în dezordine seamănă cu macheta emisferelor mari ale creierului.

Cine poate să-ți apară în cale? Aceiași colegi de serviciu, colocatari de bloc. Temele de discuție sunt previzibile. Fețele încruntate nu prezic nimic bun. Se discută mult pe tema inflației galopante. „Suntem săraci. Noi toți vom fi cum-părați”, îmi spune franc un prieten. Oare cui trebuie scotoacele noastre? Vorbim despre construcția unui nou bloc de locuit. Când va începe lucrul? Va începe oare? Întrebări retorice. Îmi amintesc de o frază a președintelui republicii: „Veniți la noi cu propuneri concrete!”

Perioada când traversam pe jos orașul, intrând pe la magazine, s-a încheiat. Urc în troleu și merg direct la piață. Nu știu nici eu de ce. Niște români scot din geți burdușite capodopera industriei ușoare, textilele lor. O româncă, alături de un român tot atât de smeard, întinde pe mâini un pulover dintr-o sintetică vopsită în culori palide.

– Cât face? Întreabă cineva.

– O mie.

– Cam mult, răsună o replică spusă mai mult într-o doară sau de unul care se gândea la alte timpuri.

Românca holbează ochii, dar nu-și iese din pepeni, așa cum sugerează realitatea noastră. Expresia feței o arată foarte sinceră, o boare de vinovăție neclară se întrevede în ochii ei:

– Ce să faci, dom'le, cu rubla, spuneți-mi ce să faci?

Văd că la o tejghea e adunată multă lume. „Loto american”, explică un bărbat blond, trecut de patruzeci, cu expresia bonomă a feței. Jocul e simplu. Bărbatul așază pe tejghea perechi de cercuri pe dosul cărora sunt însemnate cifre. Cea mai mare e șase. De deasupra nu se vede ce cifră e. Jucătorii pun banii pe pânza albă a unui din cercurile ce alcătuiesc perechi. Dacă cifra, după ce e descoperită, se dovedește a fi mai mică sau egală cu cea pe care nu se pun bani, câștigă organizatorul. Secretul e simplu și el: organizatorul are un avantaj datorită punctelor egale. Blondul ține bancnotele într-o mică valiză pe care o deschide la fiecare descoperire a cărților. Scot și eu cinci ruble și le pierd imediat. Mai scot încă cinci și încă cinci, și le pierd pe toate. Rămân cu ultimele. Ezit un moment, apoi mă decid. Începe să-mi meargă, căci pun banii la un loc cu altcineva. Trei câștiguri consecutive cu sume tot mai mari, ce-i drept, împărțite.

– E cel puțin un joc cinstit, zice blondul.

Nu mai joc, dar rămân o vreme rezemat de un stâlp de la tejghea. Mă plictisesc. Mă uit în valiza blondului atunci când o întredeschide. Scoate de acolo ultimele bancnote.

– Îți sunt dator cu una albastră, îi spune cuiva.

Fața lui nu are nimic de filfizon. O față învăluită într-un halo de abia perceptibilă inocență. „Nu, îmi zic, n-ai să câștigi tu niciodată. Pentru asta e nevoie de altă expresie.”

Peste câteva zile, când mă voi duce iar să cumpăr rodii, nu-l voi mai vedea.

Te întorci pe alt drum. Un soare nefiresc de iarnă schimbă ornamentul de pe trotuare. Chiciura curge din copaci. La scara din bloc repeți exercițiul de lipire de perete. De această dată trece pe alături o blondă mică, tunsă scurt, băiețește, cu ochii vii, jucăuși. E în fustă mini. Zâmbiți involuntar.

Seara la televizor, un crainic întreabă ironic: „Știți ce li se recomanda cetățenilor americani în perioada marii depresiuni economice? Ceva accesibil absolut tuturor: să zâmbească”.

Ne înțelegem că a doua zi soția mă va aștepta în foaietul nu prea spațios de la intrarea în maternitate. „Aici am să te aștept”, soția îmi arată o canapea capitonată cu mușama cafeniu-închis. Ne mai înțelegem că dacă nu o găsesc acolo, mă duc la recepție.

A doua zi, mă prezint la oră. Ea nu apare. Aștept cam un sfert de oră. Recepția e în blocul de alături. Întreb la ghișeu. Recepționera răsfoiește îndelung listele din față, niște hârtoage gălbejite, probabil hârtie de ambalaj, și nu o găsește.

– Ieri, ziceți?

– Da, confirm protocolar.

– Acuși vedem. Așteptați.

Pleacă. Fac câțiva pași. Holul ăsta mare, cu pereții exteriori de sticlă. Lumină multă. Dar și frig. Lumina micșo-

rează efectele pe care le produce frigul. Acolo, la intrarea în maternitate, semiîntunericul rece te apăsă și te făcea să devii neliniștit. Ca și cum semiîntunericul ar fi anticamera dramei.

Vine femeia. „În sfârșit, am găsit-o, la patologie.” E binevoitoare cu mine. Îmi explică amănunțit cum să ajung la secția patologie, atât de amănunțit, încât suspiciunea mea crește subit. „Mergi direct la geam, pentru că patologia se află jos. Numai că întâi trebuie să înconjurî blocul.” Totodată îmi arată prin peretele de sticlă maternitatea care comunică printr-un coridor îngust cu spitalul la parterul căruia se afla recepția.

Mă îndrept într-acolo. Deodată, primul geam al maternității se deschide și apare soția făcându-mi un semn ce aducea cu al unui om ce se prăbușește într-un hău sau se îneacă. Doar cu un cearșaf aruncat pe umeri, palidă, slăbită definitiv, părea o stafie speriată. „Ei mi-au spus că el e mort.” Picioarele mi s-au tăiat, lacrimile mi-au împăienjenit ochii. Poate că am încercat să pun la îndoială cuvintele ei, nu țin minte. Faptul că recepționera îmi spusese că soția e la patologie mă pusese într-un fel deja în gardă, iar pe de altă parte, amortizase puțin lovitura.

Stau descumpănit, debusolat, cu sticlele de lactate în mâini. El e copilul nostru care a încetat să existe. S-a rupt funigelul care începea să mă lege mai strâns de restul lumii. Ei sunt medicii care nu au fost în stare s-o ajute pe soție. Singurul lucru care l-au putut face – i-au comunicat înainte de naștere că pruncul a murit, probabil nu demult, acum câteva ore, căci ieri toate probele au indicat că inima lui bate. I-au spus nu se știe de ce, poate din frică să nu fie acuzați, mai

apoi, că nu i-au putut asigura o naștere calificată. Acum soția poartă într-însa un copil care nu e și nici nu va fi al ei, al nostru.

Pun sticlele lângă o tufă și mă apropii iar de geam. Nu o văd bine din cauza lacrimilor. Îi spun doar să închidă măcar puțin geamul ca să nu răcească. Îl închide. Ceva se desprinde dintre noi, un fir nevăzut. Mi-s de ajuns și sunetele ei de dincolo, separate de sticla geamului, înăbușite, tâmp. Se repetă din nou și din nou. Au o oarecare periodicitate. Nu mă uit la ceas să măsoar intervalele de timp, așa cum convenisem cu soția și crezusem că o voi face, în alte împrejurări. Acum nu are rost. Din această clipă încetez să mă mai simt, mă înstrăinez de mine însumi, devin insensibil la ger. Pereții interiorului meu se răcesc. Sunt atent numai la sunete. Ușa de la intrare scârțâie. Unul intră, altul iese. Mutre de turiști în vacanță sau așa îmi pare mie. Pierd controlul asupra gândurilor. Zboară haotic ca particulele elementare sub lentila microscopului. Nu reușesc să rețin în minte ceva cât de cât durabil. Un caleidoscop monocrom rotit mereu. În salon, de la o bucată de vreme, nu se aude nimic. Ea mă rugase să stau până o vor lua de aici și o vor duce undeva sus la etaj să nască. E naștere și asta? Încă o desemantizare a cuvintelor, o răzbunare a lor dureroasă. Mai stau lângă geam, sprijinindu-mă de perete cu mâinile roșii, butucănoase, neascultătoare. O asistentă deschide brusc ușa și aruncă la coș ceva învelit în niște ziare mototolite. Inima îmi sare din loc precum mecanismul unui lacăt când întorci cheia. Asistenta dispăre tot atât de iute. Se aude ușa trasă energic de un arc metalic puternic. Și iarăși e liniște. O liniște care mă întune-

că la față. Luciditatea ta băjbăie prinsă într-o plasă de ceață. Te gândești: nu e chiar el învălătucit într-o grămadă de ziare și aruncat la ger? Dintr-o superstiție deșartă, nu i-am cum-părat nicio hăinuță. Și acum lui i-i frig, îngheață. Corpul lui stă acum undeva aruncat ca o păpușă de celuloid.

Mă țin de tulpina unui salcâm, lângă care așezasem adineauri sticlele. M-am îngreunat și mai mult. Nu pot ridica un picior. Dar tu ești ușor. Tu ești înger, chiar dacă trupul tău din întuneric a trecut deodată în alt întuneric. Tu ai sărit o etapă întreagă, acest rău necesar care este viața. Tu nu ai vrut să te naști. Noi ne-am împânzit viața noastră cu atâtea păcate, încât a trebuit să vii tu ca să iei o parte din ele asupra ta și astfel să ne mântui nițel. Noi credeam că păcatele noastre sunt mai mici. Tu te-ai ridicat la cer și ultima ta dorință a fost să te urmăim cândva, să fim împreună: părinți și copii. Tu nu ai vrut să împărți durerea noastră pe o porțiune de timp mai îndelungată, ci ai concentrat-o azi într-un singur punct. E atât de mare și păcatul nostru.

Acasă mă întorc doar cu o veste rea. I-o spun surorii soției care e la noi. „Nu e adevărat!” izbucnește ea într-un hohot atâțător. „E adevărat, totul e adevărat când nevoia se referă la noi.” Pe dată cuvintele ei, de altfel disperate, dau un rod straniu, începe a încolți un licăr de nădejde în inima mea fertilă acum oricărui însămânțări. „Poate de bună seamă nu este adevărat. Doar încă n-a născut.”

Mă apropii de clădirea impunătoare a spitalului și a maternității, aflată chiar la marginea orașului. Dincolo e un câmp viran, lunca râului ce se încheie cu o fâșie de pădure întinsă de-a lungul râului. Când mă apropii de bine cunos-